

Μελέτες Περίπτωσης για Εξετάσεις στην Ψυχολογία Προσωπικότητας

Ακολουθούν τρεις σύνθετες μελέτες περίπτωσης σχεδιασμένες για να ελέγξουν την ικανότητα σύνδεσης της θεωρίας με την κλινική/πρακτική εφαρμογή.

Μελέτη Περίπτωσης 1: Η Σύγκρουση της Μαρίας

Η Μαρία είναι 28 ετών και εργάζεται ως αρχιτέκτονας σε μια απαιτητική εταιρεία. Περιγράφει τον εαυτό της ως εξαιρετικά οργανωμένο, τελειομανή και αυστηρό με τα λάθη της. Παρόλο που έχει λάβει προαγωγή, νιώθει συνεχώς άγχος ότι «δεν είναι αρκετά καλή» και ότι ανά πάσα στιγμή θα αποκαλυφθεί η ανεπάρκειά της. Στην προσωπική της ζωή αποφεύγει τις στενές σχέσεις γιατί φοβάται την απόρριψη. Πρόσφατα, έχει αρχίσει να έχει έντονες διαφωνίες με τον προϊστάμενό της, τον οποίο κατηγορεί ότι είναι «υπερβολικά αυταρχικός και επικριτικός», παρόλο που οι συνάδελφοί της τον θεωρούν υποστηρικτικό. Η ίδια θυμάται τους γονείς της να είναι ιδιαίτερα αυστηροί κατά την παιδική της ηλικία, ειδικά σε θέματα καθαριότητας και τάξης, επιβραβεύοντας μόνο την άριστη συμπεριφορά.

Ερωτήματα:

1. Αναλύστε την προσωπικότητα της Μαρίας με βάση την Ψυχαναλυτική Θεωρία του Freud (Δομή της προσωπικότητας, Στάδια Ανάπτυξης).
2. Εντοπίστε και εξηγήστε έναν μηχανισμό άμυνας που πιθανώς χρησιμοποιεί η Μαρία στη σχέση με τον προϊστάμενό της.

Μελέτη Περίπτωσης 2: Η Αλλαγή του Γιώργου

Ο Γιώργος, μαθητής Γυμνασίου, παρουσιάζει ξαφνική πτώση στη βαθμολογία του και επιθετική συμπεριφορά στο σχολείο. Οι δάσκαλοι αναφέρουν ότι εμπλέκεται συχνά σε καβγάδες. Στο σπίτι, ο πατέρας του Γιώργου συχνά λύνει τις διαφορές του με φωνές και ένταση, ενώ παράλληλα επαινεί τον γιο του όταν «δεν σηκώνει μύγα στο σπαθί του» και επιβάλλεται στους άλλους. Ο Γιώργος παρακολουθεί συστηματικά ταινίες δράσης με βίαιο περιεχόμενο και θαυμάζει τους πρωταγωνιστές που παίρνουν τον νόμο στα χέρια τους. Όταν ρωτήθηκε γιατί χτύπησε έναν συμμαθητή του, απάντησε ότι «έτσι κερδίζεις τον σεβασμό».

Ερωτήματα:

1. Ερμηνεύστε τη συμπεριφορά του Γιώργου μέσα από το πρίσμα της Κοινωνικογνωστικής Θεωρίας του Albert Bandura.
2. Πώς θα εξηγούσε ο B.F. Skinner τη διατήρηση αυτής της συμπεριφοράς;

Μελέτη Περίπτωσης 3: Η Αναζήτηση της Ελένης

Η Ελένη, 45 ετών, είναι μια επιτυχημένη δικηγόρος και μητέρα δύο παιδιών. Φαινομενικά έχει μια ιδανική ζωή, όμως εξομολογείται ότι νιώθει ένα τεράστιο κενό. Αναφέρει χαρακτηριστικά: «Νιώθω ότι ζω τη ζωή κάποιου άλλου. Έγινα δικηγόρος γιατί αυτό ήθελαν οι γονείς μου για να είμαι σπουδαία, αλλά εγώ πάντα ήθελα να ασχοληθώ με τη ζωγραφική». Αισθάνεται ότι αν αφήσει την καριέρα της θα απογοητεύσει την οικογένειά της και θα χάσει την αξία της ως άτομο.

Ερωτήματα:

1. Αναλύστε την κατάσταση της Ελένης σύμφωνα με την Προσωποκεντρική Θεωρία του Carl Rogers (Εαυτός, Ασυμφωνία).
2. Ποιες έννοιες της θεωρίας των Πέντε Παραγόντων (Big Five) θα μπορούσαν να περιγράψουν την τρέχουσα προσωπικότητά της με βάση την επαγγελματική της επιτυχία;

Απαντήσεις και Ανάλυση

Ανάλυση Περίπτωσης 1 (Μαρία - Freud)

1. Δομή Προσωπικότητας και Στάδια Ανάπτυξης:

Σύμφωνα με τη φροϋδική θεωρία, η δομή της προσωπικότητας της Μαρίας κυριαρχείται από ένα εξαιρετικά αυστηρό **Υπερεγώ** (Superego). Το Υπερεγώ λειτουργεί ως ο εσωτερικός κριτής και ηθική πυξίδα που επιβάλλει άκαμπτα πρότυπα τελειότητας «Meeting demands of everyday life... Our conscience, What should do. Morality Principle» (Botou & Reppa, 2025). Η συνεχής αίσθηση ανεπάρκειας και το άγχος προέρχονται από την αδυναμία του **Εγώ** (Ego) να εξισορροπήσει τις απαιτήσεις του Υπερεγώ με την πραγματικότητα, οδηγώντας σε νευρωτικό άγχος. Αναφορικά με την ψυχοσεξουαλική ανάπτυξη, η εμμονή της με την τάξη, η τελειομανία και η αυστηρότητα των γονιών της σε θέματα καθαριότητας υποδεικνύουν **καθήλωση στο Πρωκτικό Στάδιο**. Στο στάδιο αυτό, η αυστηρή εκπαίδευση τουαλέτας μπορεί να οδηγήσει στη διαμόρφωση του «πρωκτικού-συγκρατητικού» χαρακτήρα, ο οποίος διακρίνεται από πείσμα, τσιγκουνιά ή ψυχαναγκαστική τάξη (Pervin & John, 2001).

2. Μηχανισμός Άμυνας:

Η Μαρία φαίνεται να χρησιμοποιεί τον μηχανισμό της **Προβολής** (Projection). Παρόλο που οι συνάδελφοι θεωρούν τον προϊστάμενο υποστηρικτικό, η ίδια του αποδίδει χαρακτηριστικά αυταρχισμού και επικριτικότητας. Στην πραγματικότητα, προβάλλει πάνω του το δικό της αυστηρό Υπερεγώ και την αυτοκριτική της, ή πιθανώς τα συναισθήματα που έτρεφε για τους αυστηρούς γονείς της. Η προβολή επιτρέπει στο Εγώ να αμυνθεί απέναντι στο εσωτερικό άγχος, αποδίδοντας τις δικές του απαράδεκτες παρορμήσεις ή επικρίσεις σε κάποιον εξωτερικό παράγοντα.

Ανάλυση Περίπτωσης 2 (Γιώργος - Bandura & Skinner)

1. Κοινωνικογνωστική Θεωρία (Bandura):

Η συμπεριφορά του Γιώργου είναι αποτέλεσμα **Μάθησης μέσω Παρατήρησης** (Observational Learning) ή αλλιώς μίμησης προτύπων. Ο Bandura τόνισε ότι «οι άνθρωποι αποκτούν τις σκέψεις τους για τον εαυτό τους και τον κόσμο μέσω κοινωνικής αλληλεπίδρασης» (Botou & Reppa, 2025). Ο Γιώργος έχει εκτεθεί σε επιθετικά πρότυπα τόσο στο οικογενειακό περιβάλλον (πατέρας) όσο και μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης (ταινίες). Μέσω της διαδικασίας της **Αντιπροσωπευτικής Ενίσχυσης** (Vicarious Reinforcement), βλέποντας τους ήρωες των ταινιών ή τον πατέρα του να επιβραβεύονται ή να μην τιμωρούνται για τη βία, υιοθετεί και ο ίδιος αυτές τις συμπεριφορές. Επιπλέον, έχει αναπτύξει υψηλή **αυτο-αποτελεσματικότητα** (self-efficacy) ως προς την ικανότητά του να επιβάλλεται με τη βία, πιστεύοντας ότι έτσι κερδίζει τον σεβασμό.

2. Συμπεριφορισμός (Skinner):

Ο Skinner θα εστίαζε στις συνέπειες της συμπεριφοράς. Ο έπαινος του πατέρα όταν ο Γιώργος φέρεται σκληρά λειτουργεί ως **Θετική Ενίσχυση** (Positive Reinforcement), αυξάνοντας την πιθανότητα επανάληψης της επιθετικής συμπεριφοράς. «Ό,τι ενισχύεται (αμοιβή) επαναλαμβάνεται» (Botou & Reppa, 2025). Παράλληλα, η απόκτηση «σεβασμού» από τους συμμαθητές (ή ο φόβος τους) λειτουργεί επίσης ως ενισχυτικός παράγοντας, συντηρώντας τον κύκλο της βίας.

Ανάλυση Περίπτωσης 3 (Ελένη - Rogers & Big Five)

1. Προσωποκεντρική Θεωρία (Rogers):

Η Ελένη βιώνει μια κατάσταση **Ασυμφωνίας** (Incongruence) μεταξύ του **Πραγματικού Εαυτού** (αυτό που βιώνει και επιθυμεί πραγματικά, δηλαδή η τέχνη) και του **Ιδανικού Εαυτού** (αυτό που πιστεύει ότι θα έπρεπε να είναι, δηλαδή επιτυχημένη δικηγόρος). Αυτή η ασυμφωνία προκύπτει από τους **Όρους Αξίας** (Conditions of Worth) που έθεσαν οι γονείς της. Έμαθε ότι για να είναι αποδεκτή και άξια αγάπης, πρέπει να συμμορφώνεται με τις προσδοκίες τους και όχι να ακολουθεί την οργανισμική της τάση για πραγμάτωση. Η έλλειψη **Άνευ Όρων Θετικής Αναγνώρισης** (Unconditional Positive Regard) την εμπόδισε να γίνει ένα «πλήρως λειτουργικό πρόσωπο» (Rogers, 1978).

2. Θεωρία των Πέντε Παραγόντων (Big Five):

Βάσει της επαγγελματικής της επιτυχίας, της οργάνωσης που απαιτεί η νομική και της ικανότητάς της να αντεπεξέρχεται σε απαιτητικούς ρόλους, η Ελένη φαίνεται να σημειώνει υψηλή βαθμολογία στην κλίμακα της **Ευσυνειδησίας** (Conscientiousness). Η ευσυνειδησία χαρακτηρίζει άτομα που είναι «οργανωμένα, αξιόπιστα και προσανατολισμένα στον στόχο» (Botou & Reppa, 2025). Ωστόσο, η εσωτερική της δυσφορία ενδέχεται να υποδηλώνει αυξημένο **Νευρωτισμό** (Neuroticism) λόγω του άγχους και της συναισθηματικής αστάθειας που προκαλεί η καταπίεση των πραγματικών της επιθυμιών.

Βιβλιογραφία

- Botou, A., & Reppa, G. (2025). *DPSYC 505: Προσωπικότητα: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και η Εξελικτική Διαδρομή*. Neapolis University Pafos.
- Bandura, A. (n.d.). *Albert Bandura Social Cognitive Theory and Vicarious Learning*.
- Pervin, L. A., & John, O. P. (2001). *Θεωρίες Προσωπικότητας: Έρευνα και Εφαρμογές*. Τυπωθήτω.
- Rogers, C. (1978). *Three Approaches to Psychotherapy II: Client-Centered Therapy*.